

Araştırma Makalesi/ Research Article

Hemşirelerin İş Yerinde Yaşadıkları Psikolojik Şiddet ile Psikolojik Sağlımlıkları Arasındaki İlişki

The Relationship Between the Psychological Violence Experienced by Nurses in the Workplace and Their Psychological Resilience

Fatma Gündoğdu¹ Aybüke Ulaş² Ecem Taş³ Vildan Çardak⁴
İrem Yaren Şandır⁵ Muhammed Durmaz⁶ Mehmet Salim Ecer⁷

¹KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, TÜRKİYE

²Agila 24, Mobile Heimbeatmung&Intensivpflege, Karlsruhe, ALMANYA

³Hemşire, Muğla, TÜRKİYE

⁴Hemşire, Karaman, TÜRKİYE

⁵Bayındır İçerenköy Hastanesi, Dahiliye Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

⁶Hemşire, Konya, TÜRKİYE

⁷Güroyamak Devlet Hastanesi, Yoğun Bakım Ünitesi, Bitlis, TÜRKİYE

Geliş tarihi/ Date of receipt: 23/08/2022

Kabul tarihi/ Date of acceptance: 08/03/2023

© Ordu University Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, Türkiye, **Published online:** 15/10/2023

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, hemşirelerin iş yerinde yaşadıkları psikolojik şiddet ile psikolojik sağlımlıkları arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: İlişki arayıcı tipteki bu çalışma, 15 Nisan-1 Mayıs 2021 tarihleri arasında, 236 hemşire ile yapılmıştır. Verilerin toplanmasında, “Kişisel Bilgi Formu”, “İş Yerinde Psikolojik Şiddet Davranışları Ölçeği” ve “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde sayı, yüzde dağılımı Ki-kare testi, Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmış, $p<0.05$ düzeyi istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Hemşirelerin %35.6'sının psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Bölüm değiştirme talebinde bulunanların bulunmayanlara, mesleğini sürdürmek istemeyenlerin mesleğini sürdürmek isteyenlere göre psikolojik şiddet puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönlü düşük düzey istatistiksel olarak anlamlı ilişki ($r=-0.164$) olduğu ve psikolojik şiddetin bir birim artmasının, psikolojik sağlamlığın 0.202 puan düşmesine neden olduğu ($B=-0.202$) belirlenmiştir.

Sonuç: Yapılan değerlendirme sonucunda hemşirelerin psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu, psikolojik şiddet arttıkça psikolojik sağlamlığın azalabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, psikolojik şiddet, psikolojik sağlamlık

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to evaluate the relationship between the psychological violence experienced by nurses at work and their psychological resilience.

Methods: This relationship-seeking study was conducted with 236 nurses between April 15 and May 1, 2021. “The Personal Information Form”, “Scale for Psychological Violence at Work” and “Brief Resilience Scale” were used to collect data. Number percent distribution, Chi-square test, and Simple Linear Regression Analysis were used in the analysis of the data, and a $p<0.05$ level was considered statistically significant.

Results: It was determined that 35.60% of the nurses were exposed to psychological violence. It was determined that the mean score of psychological violence was higher for those who did not want to change their department and those who did not want to continue their profession than for those who wanted to continue their profession ($p<0.05$). It was determined that there was a negative and low-level statistically significant relationship between psychological violence and resilience ($r=-0.164$), and in psychological violence, one-unit increase caused a decrease in psychological resilience by 0.202 points ($B=-0.202$).

Conclusion: As a result of the evaluation, it was concluded that there is a negative relationship between psychological violence and the resilience levels of nurses, that as psychological violence increases, psychological resilience may decrease.

Keywords: Nursing, psychological violence, resilience

ORCID IDs of the authors: FG: 0000-0001-8147-220X; AU: 0000-0002-3499-2330; ET: 0000-00016609-7990; VÇ: 0000-0002-4369-612X; İYS: 0000-0002-3976-3027; MD: 0000-0002-0599-6973; MSE: 0000-0002-4561-0625

Sorumlu yazar/Corresponding author: Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gündoğdu

KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Konya, TÜRKİYE

*Bu araştırma 27-28 Mayıs 2021 tarihlerinde düzenlenen 1. Ulusal Hemşirelik Yönetimi Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

e-posta/e-mail: gundogdufatma@gmail.com

Atıf/Citation: Gündoğdu F, Ulaş A, Taş E, Çardak V, Şandır İY, Durmaz M, Ecer MS. (2023). Hemşirelerin iş yerinde yaşadıkları psikolojik şiddet ile psikolojik sağlımlıkları arasındaki ilişki. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi, 6(3), 608-616. DOI:10.38108/ouhcd.1165969

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Bir ya da birkaç kişinin tek bir kişiye karşı uzun dönemli ve sistemli olarak yönelttikleri sinsice, düşmanca ve etik olmayan davranışlarda bulunulması, korkutma, tehdit etme gibi taktiklerle işten istifa aşamasına kadar ulaşabilen bir süreç olan iş yerinde psikolojik şiddet (Leyman, 1990; Leyman, 1996) hemşireler arasında da önemli bir sorun olarak yaşanabilmektedir (Varghese ve ark., 2022; Zhao ve ark., 2018). Psikolojik şiddet ile ilgili yapılan meta analizde, Güneydoğu Asya ve Batı Pasifik bölgelerindeki farklı ülkelerde, hemşirelerin %58'inin iş yerinde şiddet deneyimlediği tahmin edilmiştir (Varghese ve ark., 2022). Başka bir çalışmada ise hemşirelerin yaklaşık %75.4'ünün en az bir tür şiddet yaşadığı ve şiddet türünün %65.2 ile en çok sözlü şiddet olduğu saptanmıştır (Zhang ve ark., 2018). Ayrıca beş Avrupa Ülkesi'ndeki hemşirelere yönelik yapılan çalışmada hemşirelerin %54'ünün fiziksel olmayan şiddete, %20'sinin ise fiziksel şiddet eylemlerine maruz kaldığı belirlenmiştir (Babiarczyk ve ark., 2020).

Hemşireler mesleğin doğası gereği genellikle gece çalışması olan, eleman eksikliği ya da hasta yükünün artmasıyla birlikte sık nöbete gitme riski olan, her an bir kriz ortamının oluşabileceği ve kritik kararların alınması gereken alanlarda çalışmaktadır. Bu gibi durumlar, hemşirelerin psikolojik şiddet yaşama riskini arttırabilen durumlardır (Li ve ark., 2022). Yaşanılan psikolojik şiddet ise, hemşirelerin yaşam kalitesinin olumsuz etkilenmesine, işe bağlı stresin (Itzhaki ve ark., 2015) ve duygusal tükenmenin artmasına (Kim ve ark. 2021) ve işten ayrılmaya kadar giden olumsuz durumlara neden olabilmektedir (Liu ve ark., 2018).

Hemşirelerin psikolojik şiddetle baş etmesinde önemli bir kavram olan psikolojik sağlık, bireyin yaşadığı zor durumlarla başa çıkmada kendi kaynaklarını harekete geçirme ve bu zor durumla olumlu baş etme olarak tanımlanmaktadır (Sisto ve ark., 2019). Yapılan çalışmalarda hemşirelerin iş yerinde yaşadıkları psikolojik şiddet ile psikolojik sağlık arasında negatif bir ilişki olduğu bildirilmekle birlikte hemşirelere yönelik psikolojik şiddet ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin değerlendirildiği çalışmalar sınırlıdır (Deniz ve ark., 2020; Yu ve ark., 2019). Psikolojik şiddetin psikolojik sağlık üzerine etkisinin değerlendirilmesine yönelik daha fazla çalışma yapılması, hemşirelerin psikolojik şiddetin azaltılmasına ve psikolojik sağlamlığın arttırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasına rehberlik sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu

çalışma, hemşirelerin iş yerinde yaşadıkları psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları:

1. Hemşirelerde iş yerinde yaşadıkları psikolojik şiddet deneyimleme sıklığı nedir?
2. Hemşirelerin psikolojik sağlık düzeyleri nedir?
3. Hemşirelerin bireysel ve mesleki özellikleri, iş yerinde yaşanan psikolojik şiddet görülme sıklığını etkilemekte midir?
4. Hemşirelerin psikolojik şiddet ile psikolojik sağlık düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Şekli

Bu çalışma, hemşirelerin maruz kaldığı psikolojik şiddet düzeyi ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla ilişki arayıcı türde yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, en az bir yıldır hemşire olarak aktif çalışan ve gönüllü olarak çalışmayı kabul eden hemşireler araştırmaya dahil edilmiştir. Benzer bir araştırma olmadığı için elde edilen 236 örneklem ve $R^2=0.027$ değerine göre yapılan posthoc güç analizi sonucunda güç değeri 0.817 olarak elde edilmiştir. Literatüre göre bu değer 0.80 üzerinde olmasının yeterli olduğu görülmüştür (DiLullo, 1997).

Araştırma Verilerinin Toplanması

Veriler 15 Nisan 2021-01 Mayıs 2021 tarihleri arasında araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan hemşirelere sosyal medya ve e-posta aracılığıyla ulaşılarak toplanmıştır. Araştırma hakkında kısa bir bilginin (tamamen gönüllülük esasına dayandığı, çalışmada hastane ismi olmayacağı vb.) yazılı olduğu metinle birlikte, araştırma veri toplama sorularının yer aldığı link gönderilmiştir. Sosyal medya aracılığı ile hemşirelik gruplarına ara ara hatırlatmalar yapılarak veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın bağımsız değişkeni psikolojik şiddet, bağımlı değişkeni psikolojik dayanıklılık olarak belirlenmiştir. Araştırmanın verileri, sosyo-demografik ve mesleki bilgilere yönelik soruların yer aldığı "Kişisel Bilgi Formu", psikolojik şiddete maruz kalma durumunun hangi türde ve kim tarafından olduğunu ölçen "İş Yerinde Psikolojik Şiddet Davranışları Ölçeği (İYPSDÖ)" ve psikolojik sağlık düzeylerinin değerlendirildiği "Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ)" ile toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatürden yararlanılarak hazırlanan form, toplam 23 sorudan oluşmuştur. Formun ilk bölümünde hemşirelerin yaş, cinsiyet, medeni durum vb. sosyo-demografik özellikler ile ilgili sorular, ikinci bölümde ise eğitim düzeyi, çalışma yılı, pozisyonu, meslek seçimi, bölüm değiştirme talebi, işten ayrılma niyeti vb. ile ilgili sorular yer almıştır (Deniz ve ark., 2020; Günay ve ark., 2016).

İş Yerinde Psikolojik Şiddet Davranışları Ölçeği

Hemşirelerin son bir yıl içinde iş yerinde psikolojik şiddet davranışıyla karşılaşma durumunu ölçmek için kullanılan ölçek Yildirim ve Yildirim, (2008) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Bireyin İşten İzolasyonu (11 madde), Mesleki Statüye Saldırı (9 Madde), Kişiliğe Saldırı (9 Madde) ve Direkt Negatif Davranışlar (4 madde)'a maruziyetin değerlendirildiği dört boyuttan oluşmaktadır. Bu davranışlarla ne sıklıkla karşılaşıldığı 6 puanlı Likert tipi sorular ile değerlendirilmektedir. Her bir soru 0-5 puan arasında değer alabilmekte ve en düşük "0" en yüksek "165" puan alınabilmektedir. Daha sonra her bir madde için belirlenen puanlar toplanıp, elde edilen puan 33'e bölünmektedir. Elde edilen puan 1 ve üzerinde ise hemşirenin işyerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Ayrıca her bir soruda yer alan davranışın kim tarafından yapıldığını (yönetici, çalışma arkadaşları, astları ve diğer) değerlendiren şıklar bulunmakta ve bu bölüm yüzde olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.93'tür (Yildirim ve Yildirim, 2008). Bu çalışmada Cronbach alfa kat sayısı 0.98 bulunmuştur.

Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği

Bireylerin kendini toparlama, yeniden iyileşme, eski işlevselliğine dönme ve yeniden uyum sağlama özelliklerini ölçmeye odaklanan ölçek, Smith ve ark. (2008) tarafından geliştirilmiştir. Doğan (2015) tarafından Türk kültürüne uyarlanan KPSÖ, 5'li likert tipinde, (5:Tamamen uygun, 4:Uygun, 3:Orta, 2:Uygun değil, 1:Hiç uygun değil) olup 6 ifadeden ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin 2., 4. ve 6. maddeleri ters kodlanmaktadır. Ölçekten en düşük 6; en yüksek 30 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar psikolojik sağlamlığın yüksek olduğuna işaret etmektedir. Cronbach alfa katsayısı 0.79' dur (Doğan, 2015). Bu çalışmanın Cronbach alfa kat sayısı 0.90 bulunmuştur.

Verilerin analizi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 25.0 (Statistical Package for Social Science) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı veriler için sayı ve yüzde dağılımı, sosyo-demografik ve mesleki bilgiler ile psikolojik şiddet düzeyi arasındaki farklılık durumunu test etmek için Ki-kare testi kullanılmıştır. Psikolojik sağlık ile psikolojik şiddet arasındaki ilişkiyi test etmek için Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmış, $p < 0.05$ düzeyi istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Hemşirelerin %83.9'unun kadın, %37.3'ünün 21-27 yaş grubunda, %51.3'ünün bekar, %60.6'sının lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Hemşirelerin %42.4'ünün 10 yıl ve üzeri hemşire olarak çalıştığı, %79.2'sinin klinik hemşire olarak çalıştıkları saptanmıştır. Hemşirelerin %21.6'sının daha önce bölüm değiştirme talebinde bulunduğu ve %14.9'unun mesleğini sürdürmek istemediği, %22'sinin mesleği sürdürmede kararsız olduğu belirlendi (Tablo 1).

Tablo 2 incelendiğinde Psikolojik Şiddet Ölçeği toplam puan ortalamasının 9.95 ± 14.75 puan olduğu belirlendi. İYŞDÖ'de bireyin işten izolasyonu alt boyut puan ortalamasının 2.95 ± 5.15 puan, mesleki statüye saldırı alt boyut puan ortalamasının 3.6 ± 5.13 , kişiliğe saldırı alt boyut puan ortalamasının 3.04 ± 4.49 ve direkt negatif davranışlar alt boyut puan ortalamasının 0.36 ± 0.96 puan olduğu saptandı. Hemşirelerin psikolojik sağlık puan ortalamalarının 17.81 ± 1.91 puan olduğu belirlendi (Tablo 2).

Hemşirelerin %35.6'sı son bir yıl içinde psikolojik şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Hemşireler en çok yöneticileri (%39.28) tarafından olmak üzere çalışma arkadaşlarından (%29.76), astlarından (%14.28) ve diğer (hasta, hasta yakını, hekim vb) (%15.47) kişiler tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir (Tablo 3). Psikolojik şiddete maruziyet oranının, yönetici hemşirelerde, klinikte hemşire olarak çalışanlara ($p=0.02$), bölüm değiştirme talebinde bulunanların bulunmayanlara ($p=0.01$) ve mesleğini sürdürmeyi istemediğini ifade eden hemşirelerin, sürdürmek isteyen hemşirelere göre ($p=0.001$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlendi (Tablo 4).

Tablo 1. Hemşirelerin sosyo-demografik ve mesleki özelliklerine göre dağılımı (n=236)

Özellikler	n	%
Cinsiyet	Kadın	198 83.9
	Erkek	38 16.1
Yaş	21-27	88 37.3
	28-34	64 27.1
	35-41	34 14.4
	42 ve üzeri	50 21.2
Medeni Durum	Evli	115 48.7
	Bekar	121 51.3
	Lise	31 13.1
	Ön Lisans	25 10.6
Eğitim Düzeyi	Lisans	143 60.6
	Yüksek	37 15.7
	Lisans ve Üzeri	63 26.7
	1-3 Yıl	12 5.1
Çalışma Yılı	3-5 Yıl	61 25.8
	5-10 Yıl	100 42.4
	10 Yıl ve Üzeri	116 49.2
Pozisyon	Hemşire	187 79.2
	Yönetici	49 20.8
	Hemşire	116 49.2
	Vardiyalı	101 42.8
Çalışma Şekli	Yalnız	11 4.7
	Gündüz	8 3.4
	Yalnız Gece	123 52.1
Hastane Türü	Kamu	71 30.1
	Üniversite	42 17.8
	Özel	157 66.5
Meslek Seçimi	İsteyerek	79 33.5
	İstemeyerek	51 21.6
Bölüm Değişirme Talebi	Yaptı	185 78.4
	Yapmadı	35 14.9
Mesleği Sürdürmek İsteği	Hayır	52 22.0
	Kararsızım	149 63.1

Tablo 5 incelendiğinde psikolojik şiddetin psikolojik sağlık üzerindeki istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu ($F=6.441$ $p=0.012$), psikolojik şiddetin, psikolojik sağlamlıktaki değişimin yaklaşık %3'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Psikolojik Şiddetin bir birim artmasının, psikolojik sağlamlığın 0.202 puan düşmesine neden olduğu belirlenmiştir ($B=-0.202$). Psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönlü düşük düzey istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ($r=-0.164$). Oluşturulan model;

Psikolojik Sağlık = $18.026 - (0.202 \times \text{Psikolojik Şiddet})$ şeklindedir.

Tablo 2. Hemşirelerin iş yerinde psikolojik şiddet davranışları ölçeği ve alt boyut puan ortalamaları ile psikolojik sağlamlık ölçeği puan ortalamaları (N=236)

	İstatistikler	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
İş Yerinde Psikolojik Şiddet Davranışları Ölçeği	9.95 ± 14.75 M (min-max) 4.9 (0-103)	33	0.969
Bireyin işten izolasyonu	2.95 ± 5.15 M (min-max) 0.8 (0-39)	11	0.926
Mesleki statüye saldırı	3.6 ± 5.13 M (min-max) 1.6 (0-34)	9	0.930
Kişiliğe saldırı	3.04 ± 4.49 M (min-max) 1.5 (0-38)	9	0.912
Direkt negatif davranışlar	0.36 ± 0.96 M (min-max) 0 (0-7)	4	0.702
Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	17.81 ± 1.91 M (min-max) 18 (11-23)	6	0.904

Özet istatistikler ortalama \pm standart ve Medyan (minimum, maksimum) değer olarak verilmiştir.

Tablo 3. Hemşirelerin psikolojik şiddet durumuna yönelik özelliklerin dağılımı

Psikolojik Şiddet Maruziyeti (n=236)	n	%
Evet	84	35.6
Hayır	152	64.4
Psikolojik Şiddete Sebep Olan Kişiler (n=84)	n	%
Yöneticileri tarafından	33	39.28
Çalışma arkadaşları tarafından	25	29.76
Astları tarafından	12	14.28
Diğer (hekim, hasta, hasta yakını)	13	15.47

Tablo 4. İş yerinde psikolojik şiddete maruz kalan hemşireler ile maruz kalmayan hemşirelerin sosyo-demografik ve mesleki durumlarına göre karşılaştırılması (n=236)

Özellikler	Maruz Kalan		Maruz Kalmayan		x ²	p
	Sayı	%	Sayı	%		
Cinsiyet						
Kadın	71	35.9	127	64.1	0.03	0.84
Erkek	13	34.2	25	65.8		
Yaş						
21-27	29	33.0	59	67.0	7.18	0.06
28-34	20	31.2	44	68.8		
35-41	19	55.9	15	44.1		
42 ve üzeri	16	32.0	34	68.0		
Medeni Durum						
Evli	42	36.5	73	63.5	0.08	0.77
Bekar	42	34.7	79	65.3		
Eğitim Düzeyi						
Lise	14	45.2	17	54.8	2.36	0.50
Ön Lisans	9	36.0	16	64.0		
Lisans	46	32.2	97	67.8		
Yüksek Lisans ve Üzeri	15	40.5	22	59.5		
Çalışma Yılı						
1-3 Yıl	18	28.6	45	71.4	2	0.57
3-5 Yıl	4	33.3	8	66.7		
5-10 Yıl	23	37.7	38	62.3		
10 Yıl ve Üzeri	39	39.0	61	61.0		
Pozisyon						
Hemşire	60	32.1	127	67.9	4.83	0.02
Yönetici Hemşire	24	51.0	25	49.0		
Çalışma Şekli						
Vardiyalı	35	30.2	81	69.8	3.38	0.33
Yalnız Gündüz	40	39.6	61	60.4		
Yalnız Gece	5	50.0	4	50.0		
24 Saat	84	35.6	152	64.4		
Meslek Seçimi						
İsteyerek	50	31.8	107	68.2	2.87	0.09
İstemeyerek	34	43.0	45	57.0		
Bölüm Değişirme Talebi						
Yaptı	26	51.0	25	49.0	6.71	0.01
Yapmadı	58	31.4	127	68.6		
Mesleği Sürdürme İsteği						
Hayır	19	54.3	16	45.7	10.59	0.001
Kararsızım	23	44.2	29	55.8		
Evet	42	28.2	107	71.8		

Tablo 5. Hemşirelerin iş yerinde psikolojik şiddet düzeyi ile psikolojik sağlık üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi (N=236)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	Standardize edilmemiş	Standardize Edilmiş	Katsayı Anlamlılığı (t)	Model Anlamlılığı (F)
		B (GA)	Beta		
Psikolojik Sağlık	(Sabit)	18.026 (17.724;18.328)	-	117.581**	F=6.441 p=0.012* R ² =0.027
	Psikolojik Şiddet	-0.202 (-0.358;-0.045)	-0.164	-2.538**	

*p<0.05; **p<0.01; Regresyon Analizi (F); GA: %95 Güven Aralığı

Tartışma

Bu çalışmada hemşirelerin psikolojik şiddete maruz kalma yaygınlığı ve psikolojik şiddet ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki araştırıldı. Bu çalışmada hemşirelerin %35.6'sının son bir yıl içinde psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlendi. Yapılan çalışmalarda hemşirelerde psikolojik şiddet görülme durumunun farklı oranlarda (%11.1-80.2) ve oldukça yaygın olduğu görülmektedir (Cerit ve ark., 2018; Günay ve ark., 2016; Lee ve ark., 2022; Xu ve ark., 2022). Hemşirelerde psikolojik şiddet görülme oranının farklı oranlarda görülmesinin nedeninin, hemşirelerin kişisel ve mesleki özellikleri ile birlikte, çalışılan kurumun özelliklerine, kültüre ve verilen hizmetin türüne göre değişiklik gösterdiği düşünülmektedir.

Bu çalışmada hemşireler, en fazla yöneticileri tarafından olmak üzere çalışma arkadaşlarından, astlarından ve diğer (hasta, hasta yakını, hekim vb) kişiler tarafından psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Sönmez ve Yildirim'in (2018) Türk hemşirelere yönelik mobbinge ilgili yapılan çalışmaları değerlendirdikleri araştırmalarında ise hemşirelerin farklı oranlarda yöneticilerinden (%12.7 ile %78.5), hekimlerden (%10.7 ile %67.0) ve iş arkadaşları (%17.1 ile %48.0) tarafından mobbinge maruz kaldığı belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda ise hemşirelerin hasta yakınları ve hastalar tarafından (Günay ve ark., 2016; Babiarczyk ve ark. 2020) mobbinge maruz kaldıkları belirtilmiştir. Ayrıca Babiarczyk ve ark.'nın (2020) beş Avrupa Ülkesi'nde hemşirelere yönelik yaptıkları çalışmada hemşirelerin %54'ünün fiziksel olmayan şiddete, %20'sinin ise fiziksel şiddet eylemlerine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada hemşirelerin daha fazla yöneticileri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmasının, yöneticilerin

daha otoriter yaklaşım sergilemelerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmaya göre yönetici hemşire olarak çalışan hemşireler diğer hemşirelere göre psikolojik şiddete daha çok maruz kalmaktadır. Bu çalışmaya benzer olarak Cerit ve ark. (2018) yönetim ve özel alan pozisyonunda çalışan hemşirelerin klinik hemşiresi olarak çalışan hemşirelere göre daha fazla şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. Bu araştırmada yer verilmemiş olmamakla birlikte verilerin toplandığı dönem Türkiye'de COVID-19 vakalarının fazla olduğu pandemi dönemidir. Verilerin pandemi döneminde toplanmış olması, operasyonel süreçlerin yönetiminde yönetici hemşirelerin sorumluluklarının daha fazla olduğu ve belirsizliğin ve kaosun yarattığı sorunlar ile birlikte yönetici hemşirelerin, kendilerine daha fazla psikolojik şiddete maruz kalmış hissetmelerine neden olabileceği düşünülmüştür.

Bu çalışmada meslekten ayrılma isteği olduğunu ifade eden hemşirelerin, iş yerinde psikolojik şiddete maruziyetin daha yüksek olduğu saptandı. Daha önce yapılan çalışmalarda bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak iş yerinde şiddetin, hemşirelerin meslekten ayrılma niyetini arttırdığı saptanmıştır (Bayer ve Dal 2018; Choi ve Lee 2017; Liu ve ark., 2018; Li ve ark., 2019; Park ve ark., 2022; Zhao ve ark., 2018). Sağlık hizmet alanları bilim ve teknolojinin gelişimiyle birlikte oldukça kompleks hale gelmiş olan ve üst düzey profesyonellik gerektiren farklı mesleklerin bir arada çalıştığı alanlardır. Sağlık hizmeti alanında önemli bir yere sahip hemşirenin bakım hizmetleri yönünden sayı olarak yeterli olması gerektiği gibi mesleki bilgi ve klinik deneyiminin olması da çok önemlidir. Hemşirelerin iş yerinde psikolojik şiddete maruz kaldıklarında bu maruziyeti önlemeye yönelik çözüm bulamadıklarında ya da psikolojik

şiddetle baş edemediklerinde işten ayrılmaya yöneldikleri düşünülmektedir.

Bu çalışmada psikolojik şiddet arttığında psikolojik sağlamlığın azaldığı belirlenmiştir. Bu çalışmaya benzer olarak yapılan çalışmalarda, iş yerinde psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlık arasında negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Jeong ve Lee, 2018; Kang ve ark., 2020). Tabakakis ve ark. (2019) iş yerinde yaşanan olumsuz davranışlar ile dayanıklılık arasında negatif ilişki olduğu ve negatif eylemler ölçeğindeki Negatif Eylemler Anketi (The Negative Acts Questionnaire-Revised-NAQ-R)'nde her puanlık artış için dayanıklılıkta 0.07 puanlık bir azalma olduğu belirlenmiştir (Tabakakis ve ark., 2019). İş yerinde psikolojik şiddet, önlem alınmadığında kişide stres, korku, çaresizlik gibi duygu durumlarının artmasının yanı sıra anksiyete, depresyon, meslekten ayrılma gibi olumsuz sonuçlara neden olabilecek bir problemdir. Yapılan çalışmalar ve bu çalışmanın sonucuna göre ise psikolojik şiddet, olumsuz durumlarla baş etmede etkin olan psikolojik sağlamlığın azalmasına neden olabilmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda psikolojik sağlamlığın artırılmasında psikolojik şiddet maruziyetini önlemeye yönelik girişimlerin arttırılması ve görünür kılınmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Hemşirelerin iş yerinde önemli oranda psikolojik şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Hemşirelerin psikolojik şiddete en fazla yöneticileri tarafından maruz kaldıkları belirlenmiştir. Psikolojik şiddetin azaltılmasına ve yönetimine ilişkin yönetici hemşirelerin desteklenmesi önerilir. Psikolojik şiddetin meslekten ayrılma düşüncesini arttırdığı görülmüştür. Meslekten ayrılmaları azaltmak için yöneticilerin ve insan kaynakları yönetiminin psikolojik şiddeti değerlendirmeye yönelik yaklaşımlar geliştirmesi önerilir. Bu çalışma ile psikolojik şiddetin psikolojik sağlamlılığı olumsuz etkileyebileceğine ilişkin kanıtlar elde edilmiştir. Hemşireler, hemşire yöneticileri ve hastane yöneticileri psikolojik şiddetin azaltılmasına ve psikolojik sağlamlılığın arttırılmasına yönelik eğitimler ve daha ileri çalışmalar yapabilirler.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma hemşirelerin iş yerinde yaşadıkları psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlık arasında ilişkiye yönelik kanıtlar sunmakla birlikte bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışmadaki tüm veriler öz bildirim anketleri ile toplanmıştır.

Hemşirelere sosyal medya aracılığıyla ulaşılmıştır. Sosyal medyayı etkin kullanmayan hemşirelere ulaşılamamış olabilir. Bu çalışma kesitsel olarak yapılmıştır, ilişkinin zamanla değişip değişmediği değerlendirilememiştir, zamanla değişip değişmediğine yönelik boylamsal çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışma ölçeğin özelliği gereği son bir yılda yaşanan psikolojik şiddeti değerlendirdiğinden yeni mezun hemşireleri kapsamamaktadır. Yeni mezun hemşirelerin de daha farklı yöntemlerle psikolojik şiddetin değerlendirilmesi önerilir.

Teşekkür

Çalışmaya gönüllü olarak katılan hemşirelere teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü/ Ethics Committee

Approval: Araştırmanın yapılabilmesi için T.C. KTO Karatay Üniversitesi Tıp Fakültesi İlaç ve Tıbbi Cihaz Dışı Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 10 Mart 2021 tarihinde onay alınmıştır (Karar no:2021/03). Araştırmaya davet edilen hemşirelere araştırma hakkında bilgi verilmiş ve gönüllülük esas alınmıştır.

Hakem/Peer-review: Dış hakem değerlendirmesi.

Yazar Katkısı/Author Contributions: Fikir/kavram: FG, Tasarım: FG, AU, VÇ; Danışmanlık: FG, Veri Toplama: FG, AU, ET, VÇ, İYŞ, MD, MSE; Veri İşleme: ET, VÇ, MD, MSE; Analiz/ve/veya Yorum: FG, AU, ET, VÇ; Kaynak Tarama: İYŞ, MD, MSE; Makalenin Yazımı: FG, AU, ET, VÇ, İYŞ, MD, MSE; Eleştirel inceleme: FG.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

Finansal Destek/Financial Disclosure: Bu araştırma için finansal destek alınmamıştır.

Çalışma Literatüre Ne Kattı?

- Hemşirelerin iş yerinde yaşadıkları psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlık arasında negatif ilişki olduğu,
- Psikolojik şiddet arttıkça psikolojik sağlamlığın olumsuz etkilendiği saptanmıştır.
- Hemşirelerde psikolojik şiddet ile psikolojik sağlamlık arasında ilişkiyi değerlendiren çalışmalar sınırlıdır bu nedenle bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı,
- Bu çalışma ile psikolojik sağlamlığın arttırılmasında psikolojik şiddetin azaltılmasına yönelik girişimlerin yapılması gerektiğine yönelik farkındalık yaratıldığı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Bayer E, Dal A. (2018). Hemşirelerde psikolojik şiddet ve verilen tepkiler üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(4), 459-481.
- Cerit K, Keskin Türkmen S, Erdem R. (2018). Hemşirelerin iş yerinde şiddete maruz kalma durumlarının ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 231-242. <https://doi.org/https://doi.org/10.30794/pausbed.414829>
- Choi SH, Lee HY. (2017). Workplace violence against nurses in Korea and its impact on professional quality of life and turnover intention. *Journal of Nursing Management*, 25(7), 508-518. <https://doi.org/10.1111/jonm.12488>
- Deniz S, Çimen M, Yüksel O. (2020). Psikolojik sağlamlılığın iş stresine etkisi: hastane çalışanlarına yönelik bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi*, 8(2), 351-370. <https://doi.org/10.22139/jobs>
- Babiarczyk B, Turbiarz A, Tomagová M, Zeleníková R, Önler E, Cantus DS. (2020). Reporting of workplace violence towards nurses in 5 european countries—a cross-sectional study. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 33(3), 325-338. <https://doi.org/10.13075/IJOMEH.1896.01475>
- DiLullo LK. (1997). A post hoc power analysis of inferential research examining the relationship between mathematics anxiety and mathematics performance. In Auburn University.
- Doğan T. (2015). Kısa psikolojik sağlık ölçeği'nin türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness&Well-Being*, 3(1), 93-102
- Günay U, Oltuluoğlu H, Aylaz R, Çalışkan Z, Tuncay S. (2016). Hemşirelerin mobbing davranışlarına maruz kalma durumlarının belirlenmesi. *İnönü Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 12-18.
- Itzhaki M, Peles-Bortz A, Kostistky H, Barnoy D, Filshinsky V, Bluvstein I. (2015). Exposure of mental health nurses to violence associated with job stress, life satisfaction, staff resilience, and post-traumatic growth. *International Journal of Mental Health Nursing*, 24(5), 403-412.
- Jeong C, Lee EN. (2018). Mediating effect of resilience on the association between violence experience and violence response among nurses. *Korean Journal of Adult Nursing*, 30(1), 41-48. <https://doi.org/10.4040/jkan.20147>
- Kang HJ, Shin J, Lee, EH. (2020). Relationship of workplace violence to turnover intention in hospital nurses: Resilience as a mediator. *Journal of Korean Academy of Nursing*, 50(5), 728-736. <https://doi.org/10.4040/jkan.20147>
- Kim S, Mayer, C., Jones, C. B. (2021). Relationships between nurses' experiences of workplace violence, emotional exhaustion and patient safety. *Journal of Research in Nursing*, 26(1-2), 35-46. <https://doi.org/10.1177/1744987120960200>
- Lee J., Lee B. (2022). Psychological workplace violence and health outcomes in South Korean nurses. *Workplace Health&Safety*, 70(5), 228-234. <https://doi.org/10.1177/21650799211025997>
- Leyman H. (1990). Mobbing and psychological terror at workplaces. *Violence and Victims*, 5(2), 119-126.
- Leymann H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 5(2), 165-184.
- Li N, Zhang L, Xiao G, Chen J, Lu Q. (2019). The relationship between workplace violence, job satisfaction and turnover intention in emergency nurses. *International Emergency Nursing*, 45, 50-55. <https://doi.org/10.1016/j.ienj.2019.02.001>
- Li S, Yan H, Qiao S, Chang X. (2022). Prevalence, influencing factors and adverse consequences of workplace violence against nurses in China: A cross-sectional study. *Journal of Nursing Management*, 30(6), 1801-1810. <https://doi.org/10.1111/jonm.13717>
- Liu W, Zhao S, Shi L, Zhang Z, Liu X, Li L, Duan X, Li G, Lou F, Jia X, Fan L, Sun T, Ni X. (2018). Workplace violence, job satisfaction, burnout, perceived organisational support and their effects on turnover intention among Chinese nurses in tertiary hospitals: A cross-sectional study. *BMJ Open*, 8(6), 1-11. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2017-019525>
- Park JE, Song MR. (2022). Effects of emergency nurses' experiences of violence, resilience, and nursing work environment on turnover intention: A cross-sectional survey. *Journal of Emergency Nursing*. <https://doi.org/10.1016/j.jen.2022.10.001>
- Sisto A, Vicinanza F, Campanozzi LL, Ricci G, Tartaglioni D, Tambone V. (2019). Towards a transversal definition of psychological resilience: A literature review. *Medicina (Lithuania)*, 55(11), 1-22. <https://doi.org/10.3390/medicina55110745>
- Smith BW, Dalen J, Wiggins K, Tooley E, Christopher P, Bernard J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15, 194-200. <https://doi.org/10.1080/10705500802222972>
- Sönmez B, Yildirim A. (2018). Mobbing and its effects on Turkish nurses: A national literature review. *International Journal of Organizational Leadership*, 7, 178-194. <https://ssrn.com/abstract=3337570>
- Tabakakis C, McAllister M, Bradshaw J, To QG. (2019). Psychological resilience in New Zealand registered nurses: The role of workplace characteristics. *Journal of Nursing Management*, 27(7), 1351-1358. <https://doi.org/10.1111/jonm.12815>
- Xu H, Cao X, Jin Q X, Wang RS, Zhang YH, Chen, ZH. (2022). Distress, support and psychological resilience of psychiatric nurses as second victims after violence: A cross-sectional study. *Journal of Nursing Management*, 30(6), 1777-1787. <https://doi.org/10.1111/jonm.13711>

- Varghese A, Joseph J, Vijay VR, Khakha DC, Dhandapani M, Gigini G, Kaimal R. (2022). Prevalence and determinants of workplace violence among nurses in the South-East Asian and Western Pacific Regions: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Clinical Nursing*, 31(7–8), 798–819. <https://doi.org/10.1111/jocn.15987>
- Yildirim D, Yildirim A. (2008). Development and psychometric evaluation of workplace psychologically violent behaviours instrument. *Journal of Clinical Nursing*, 17(10), 1361–1370. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2007.02262.x>
- Yu F, Raphael D, Mackay L, Smith M, King A. (2019). Personal and work-related factors associated with nurse resilience: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*, 93(May), 129–140. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.02.014>
- Zhang SE, Liu W, Wang J, Shi Y, Xie F, Cang S, Sun T, Fan L. (2018). Impact of workplace violence and compassionate behaviour in hospitals on stress, sleep quality and subjective health status among Chinese nurses: A cross-sectional survey. *BMJ Open*, 8(10), 1–8. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2017-019373>
- Zhao SH, Shi Y, Sun ZN, Xie FZ, Wang JH, Zhang SE, Gou TY, Han XY, Sun T, and Fan LH. (2018). Impact of workplace violence against nurses' thriving at work, job satisfaction and turnover intention: A cross-sectional study. *Journal of Clinical Nursing*, 27(13–14), 2620–2632. <https://doi.org/10.1111/jocn.14311>